

Umetnost je služenje

Vladimir Solovjov pravi, da tisti, ki pozna eno drevo, pozna Vse. Pri Vjačeslavu Ivanoviču Ivanovu pa najdemo jasno obrazložitev tega teološko-duhovnega dejstva. Ivanov namreč pravi, da je vsaka stvar notranje odprta v

Jošt Snoj

Skrivnost Stvarnika. Vsaka stvar se v svoji notranjosti odpre ali pogrezne v Vseedinost, ki je neuničljiva ljubezen Troedinega Boga. Kdor torej v spoznanju ene stvari pride do njene odprtosti v neskončno, do njene povezave z Vseedinostjo, ki je življenje in ki oživlja vse, kar obstaja, ta dejansko spoznava vse. Ivanov je bil umetnik, pesnik in je vedel, kako velik čar in privlačnost ima ta slutnja Vseedinosti, ki umetnika vodi preko vse razdrobljenosti, ločenosti in sprtosti stvari, ljudi in zgodovinskih dogajanj.

In prav ta slutnja Duha, ta intuicija, da je nekje v globini v Bogu vse povezano, da so vse stvari ukoreninjene v Skrivnosti bivanja, ki je Bog oziroma njegova Ljubezen, je tudi klic našega akademskega slikarja Jošta Snoja. Po akademskem študiju se Snoj v inflaciji umetniških izrazov in likovnih govoric odloči za tisti slog, ki mu ponuja največ možnosti, da sledi tej svetli intuiciji oziroma da uresniči svojo poklicanost. Tej smeri pristno doda svoj osebni pečat. Bogata pastoznost, ki so nam jo zapustili impresionisti, in izredno bivanjsko, eksistencialno občutljiva, krhka, postmoderna predelava ekspre-

sionističnega slikarstva. Snoj obravnava pastoznost kakor čisti pigment, kakor obogatitev svetlobnega učinka. Svetloba pade na platno in se vžge v pastoznosti pigmentov, naneseni istočasno tudi v

komaj zaznavni prosojnosti, in predmeti, figure na polju se razodenejo v neki barvno bogati sojnosti, ki zakrije svoje meje, orise, površine in ustvari neko magnetno enotnost, ki vse poveže.

Joštova poklicanost tu začne doživljati potrebo po novih podvigih. V njem sta umetnost in duhovništvo ena in ista poklicanost. Ne gre za dva človeka ne za dve dejavnosti ali dve zaposlitvi. Človek s tako tenkočutnostjo za enotnost gotovo doživlja v sebi javljanja Boga kot klic v poenoten odgovor Njemu. Kot duhovnik ve, da je v Kristusovem telesu utemeljena in uresničena edinost stvarstva, človeštva in vsega, kar je. In to telo je Cerkve. Sveti Duh pa daje ljudem, ustvarjenim osebam, katerih človeška narava je že poenotena v Kristusovem Telesu, da se svobodno zaupajo Kristusu in mu pripadajo kot sinovi v Sinu ter tako zaživijo že tu, v Cerkvi, tiisto edinost, ki se bo popolnoma uresničila ob koncu časov.

Zato Snoj sprejme izziv na začetku študija na Gregorijani, da je morda še kakšen drug način, še bolj poduhovljen, s katerim se v Cerkvi, se pravi tudi v bogoslužnem pro-

storu, bolj celostno izrazi edinstvo in spremenenje vsega. Cerkev je že umetniško dozorila, da lahko izrazi duhovno stvarnost v duhovnih pojmi in simbolih.

Gre torej za neko objektivno edinstvo vse človeške narave, ki je v Kristusovem Telesu. Ta objektivnost edinstva, ki je Cerkev, prav preko oseb raste v vse bolj osebno edinstvo oziroma v edinstvo oseb. Ljubezen ustvarja obličje, se z njim posreduje in uresničuje. Zato tudi edinstvo, uresničeno v objektivnosti naše narave, ki jo je Gospod vzel nase, pričakuje razodetje svobodnih Božjih otrok, se pravi občestva obličij, ki se svobodno prepoznajo v enem, občestvenem organizmu, ki je Cerkev.

Snoj torej vidi, da teh tako vrtoglavih duhovnih resnic – ki pa so resnice o Skrivnosti življenja in torej skrajno bivanjsko pomembne – ni mogoče soočiti z neko govorico trendov sodobne galerijske umetnosti. Bogoslužna umetnost ima svoj statut. Njeno glavno umetniško vodilo je teologija in njena estetika je bogoslužje. Ta umetnost ne more samo opisovati stvari, ne more se niti zadovoljiti s predstavljanjem stvarnosti. Bogoslužna umetnost je tako združena z bogoslužjem, da je prostorje prisotnosti Božje-človeške Skrivnosti ter prebujajo v človeku spoštovanje, čaščenje in molitev. Zaradi tega ta umetnost ne more biti le izraz umetnika samega. Ne more biti le izražanje njegovih čustvenih stanj in razpoloženj. Niti ne more biti neke vrste zapis njegovih subjektivnih idej, nazorov in osebnih pomenov neke idealistič-

ne subjektivne simbolike. Najbolj značilen izraz teologije in inteligence vere je simbol, kakor so ga razumeli in nam ga zapustili cerkveni očeti.

In Jošt se je odločil za umetnost v bogoslužnem prostoru. Preučevati je začel verjetno največjega teološkega simbolista, Efrema Sirskega. Tako je v veliki zakladnici Cerkve začel odkrivati povsem nove in izredno bogate, očarljive razsežnosti Spomina, Izročila in Modrosti. Snop spozna, da je umetnost predvsem služenje. Odkrivanje izročila kot živega spomina, odkrivanje teološko-duhovne razsežnosti simbola in poglobljanje v obdobja vrhunske zrelosti bogoslužne umetnosti Snop prepriča, da enotnost ni samo v neki očarljivi pastoznosti, ki zamegli meje med liki, temveč ga iskanje edinstva privede do obličja. Edinstvo je stvar ljubezni, ljubezen pa stvar srečanja, konkretnih dejanj ljubezni in zato v zadnji inštanci stvar obličij in pogledov. Resnična bogoslužna umetnost ne išče več poti, na kateri bi se umetnik lahko pokazal, temveč bogoslužna, duhovniška, služеща drža vodi umetnika v prostor, v katerem živi skupnost. Umetnik doživlja, da bi s svojimi spoznanji, s svojim navdihom in svojo izkušnjo, ki je že cerkvena – se pravi občestvena –, rad daroval svoj dar v Cerkvi. Zato se mi zdi izredno pomenljivo, da Jošt za to razstavo večinoma ne izbira galerij, ampak prostor, v katerem živi krščanska skupnost. Za tako odločitev je potreben pogum, človekova – tudi umetnikova – zrelost pa se pozna prav v sposobnosti odločanja in izbiranja.